

Тазкия дарслари (17-дарс). Тариқат силсиласи (давоми)

12:30 / 25.01.2019 4921

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд қуддиса сирруху

Бу зот ҳижрий 718 сана, милодий 1318 санада Бухорои шарифнинг Қасри Орифонида дунёга келдилар ва ҳижрий 791 сана, милодий 1389 санада ўша ернинг ўзида дунёни тарк этдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари узун бўйли, буғдой рангли, кенг соқолли ва кулча юзли зот эдилар.

Аслида хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари туғилган қишлоқнинг номи Ҳиндувон бўлиб, Бухородан бир фарсах узоқда жойлашган эди. Сўнгра у ер хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг шарафларига Қасри Орифон деб номланадиган бўлди.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари дунёга келганларида, ўша пайтдаги Хожагон тариқати пешвоси бўлган Муҳаммад Бобо Саммосий ҳазратлари ўз шогирдлари билан бирга Қасри Орифонга келдилар ва гўдак Баҳоуддинни маънавий фарзандликка қабул қилдилар.

Ривоятларда зикр этилишича, ўшанда Муҳаммад Бобо Саммосий ҳазратлари ўз халифалари Амир Кулол ҳазратларига: «Бу боланинг тарбияси сенга оиддир», деганлар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари Амир Кулол ҳазратларига қўл берган бўлсалар ҳам, манбаларда у кишининг ҳақиқий шайхлари ўзларидан бир қанча саналар илгари ўтиб кетган хожа Абдулхолиқ Ғиждувоний раҳматуллоҳи алайҳи эканликлари қайта-қайта таъкидланади. Бу хилдаги маънавий тарбияга тасаввуф оламида «увайсийлик йўли» деган ном берилган.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг олий мақомлари у кишининг ёшлик чоғлариданоқ зоҳир бўла бошлади. У киши ўта зеҳнли ва идрокли эдилар. Аллоҳ таоло бу кишига улуғ зотларга шогирд бўлиш бахтини берди. Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари гўдаклик чоғларида Муҳаммад Бобо Саммосий ҳазратларининг ҳузурларида тарбия олдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари Муҳаммад Бобо Саммосийнинг ҳузурларига шогирд сифатида келишлари билан, дарҳол у кишининг суҳбатларида иштирок этганлар. Мазкур суҳбатдан олган завқ ва ҳузурдан сўнг тўғри масжидга кириб, икки ракъат намоз ўқиганлар ҳамда: «Эй Роббим! Менга бало юкини кўтармоққа кўмак бер! Бу хусусда менга яхшилик қил!» дея дуо қилганлар.

Бу хабар Муҳаммад Бобо Саммосий раҳматуллоҳи алайҳига етиб борганда, у киши: «Илоҳим! Сенинг розилигинг нимада бўлса, ўшани менга бер!» дея дуо қилдилар ва: «Мақсади доимо Аллоҳнинг розилигини топмоқ бўлган кишига бало етмайди. Аллоҳ бир валийсига бало туширса, Ўз инояти ила уни кўтармоққа қувват ҳам беради», деб айтдилар.

Муҳаммад Бобо Саммосий раҳматуллоҳи алайҳининг вафотларидан кейин хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг оталари у кишини Самарқандга юбордилар, у ерда машойихлар суҳбатида бўлдилар. Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари қисқа муддатдан кейин яна Қасри Орифонга қайтдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари болалик ҳамда камолот чоғларида Саййид Амир Кулол ҳазратларининг хизматларида бўлдилар.

Шу билан бирга, хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари маънавий жиҳатдан хожа Абдулхолиқ Ғиждувоний раҳматуллоҳи алайҳига боғландилар ва у зотнинг таълим-тарбия ҳамда сайри-сулукка оид барча илмларини жамлаб, муҳофаза қилдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари хожа Абдулхолиқ Ғиждувоний, хожа Муҳаммад Бобо Саммосий ва Саййид Амир Кулол ҳазратларининг таълимот ва талқинотларини ҳақимона тартибга солиб, тариқатда оламшумул асосларни барпо қилдилар.

Хожа Маҳмуд Фағнавий ҳазратларидан бошлаб то Саййид Амир Кулол ҳазратларигача бу силсила кишилари жойига қараб гоҳ махфий зикрни, гоҳ жаҳрий зикрни раво кўрар эдилар. Кўпроқ жаҳрий зикр ихтиёр этилар эди. Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари бу масалани атрофлича ўрганиб чиқиб, Қуръон ва Суннатдан далиллар ҳамда ўз устозларидан таълимотлар олиб, махфий зикрни устин кўрдилар. У киши: «Сўфий хилватда бўлса ҳам, жамоатда бўлса ҳам, махфий зикр қилгани афзал», дедилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари, юқорида зикр этиб ўтилганидек, Саййид Амир Кулол раҳматуллоҳи алайҳидан тариқат изнини олганларидан кейин, ўша вақтнинг кўзга кўринган шайхлари ва алломаларидан бўлган Мавлоно Ориф ҳазратларининг суҳбатларида етти йил бардавом бўлдилар. Сўнгра хожа Халил Ота ҳазратларининг ҳузурларида ўн икки йил хизмат қилдилар.

Таълим олиш йиллари ҳақида хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари қуйидагиларни эслайдилар:

«Ёшлигимизда уч киши дўст эдик. Биз учовлон Ҳақ йўлига киришга қарор қилдик ва кирдик. Уларнинг ораларида менинг ниятим Аллоҳдан бошқа барча нарсалардан кечиб, ҳаққа ва ҳақиқатга етишмоқ эди. Бу ниятим холис экан шекилли, Ҳақ таоло менга кўплаб моддий ва маънавий имконлар берди. Охир-оқибат мақсадимга эриштирди».

Кўп йиллик меҳнат, тақво, ҳаракат ва қурбат натижаси ўлароқ, Аллоҳ таоло хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларига тўрт буюк қутблардан бири бўлиш шарафини насиб қилди. Мазкур қутблар қуйидаги зотлардир:

Шайх Абдулқодир Жийлоний қуддиса сирруҳу;

Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд қуддиса сирруҳу;

Саййид Аҳмад Рифоъий қуддиса сирруҳу;

Саййид Аҳмад Бадавий қуддиса сирруҳу.

Ҳозирги кунда ҳам дунё бўйлаб энг кенг тарқалган тариқатлар худди шу тўрт зотнинг номларини олган тариқатлардир.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари ҳанафий мазҳабида эдилар. У киши биринчи дафъа ҳаж қилганларида ўзлари бордилар. Иккинчи марта ҳаж қилганларида ўз шогирдлари Муҳаммад Порсо ҳазратларини ҳам бирга олиб бордилар. Йўлда кетаётиб, Ҳиротга етганларида, Мавлоно Зайнуддин раҳматуллоҳи алайҳининг зиёратларига кирдилар ва уч кун давомида у зотнинг суҳбатларида бўлдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари Ҳижоздан қайтишда бир муддат Марвда туриб қолдилар. Сўнгра йўлни давом эттириб, Бухорога етиб келдилар.

Кейин хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари Қасри Орифонда бир масжид қурдилар ва қурилишда ўзлари ғишт ташиб, ишладилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари суҳбатларга катта аҳамият берар эдилар. У киши қаерга борсалар, яхшилик қилиш, сулҳ, иршод ва халқ тарбияси билан машғул бўлар эдилар. У киши ижтимоий хизматларга ҳам алоҳида эътибор берардилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари ўз суҳбатларида асосан фарз бўлган илмлардан таълим бериш ва ахлоқ тарбияси билан машғул бўлар эдилар. Зотан, Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ва саҳобаи киромларнинг йўли ҳам шу эди.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари:

«Йўлимиз суҳбат йўлидир. Суҳбатни тарк этган йўлни ҳам тарк этган бўлур», дер эдилар.

У киши чарчаш нималигини билмас эдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари ҳар доим кўчаларни озода тутиш, ҳайвонларга ем бериш ва уларни даволаш ишлари билан машғул бўлганлар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг кўпгина шогирдлари етук тариқат ва маърифат намоянадалари сифатида дунёга ном таратдилар. Улардан бирлари юқорида номи зикр этиб ўтилган хожа Муҳаммад Порсо раҳматуллоҳи алайҳидирлар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг энг машҳур шогирдлари, у киши билан доимо бирга юрган ва барча илмларини ўрганган шахс Алоуддин Аттор ҳазратлари ўз устозларининг охириги лаҳзалари ҳақида қуйидагиларни эслайдилар:

«Ҳазрати Нақшбанднинг охиратга интиқол қилиш онларида, Қасри Орифонда, у кишининг ёнларида «Йаасийни шариф»ни ўқиб турган эдик. Суранинг ярмига келганимизда у зотнинг юзларидан нур чиқа бошлади. Ул зот калимаи тавҳидни айтиб туриб, жон бердилар. Аллоҳ у кишини Ўз раҳматига олган бўлсин».

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари етмиш уч ёшларида дорул фанодан дорул бақога риҳлат қилдилар.

Хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари силсила омонатини зоҳиран Саййид Амир Кулол раҳматуллоҳи алайҳидан, ботинан хожа Абдулхолиқ Ғиждувоний раҳматуллоҳи алайҳидан олганлар.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу

Бу зотнинг туғилган саналари ва жойлари ҳақида маълумот топиш ҳозирча бизга насиб этмади.

У киши ҳижрий 802 сана, милодий 1399 санада Чағониён номли жойда вафот этганлар.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу ўрта бўйли, кулча юзли, қорамтир танли ва катта соқолли одам эдилар. У киши Шоҳ Нақшбанд ҳазратларининг содиқ муридлари, куёвлари ва бош халифалари эдилар.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу Бухорои шарифдаги бой оилалардан бирининг фарзандлари бўлишларига қарамай, фақирликни афзал кўрган ва илму ирфонга ружу қўйган эдилар. У киши Бухоро мадрасаларидан бирида зоҳирий илмларни мароқ билан таҳсил қилдилар. У кишининг хужраларида бир эски бўйра, бошга қўйиладиган ёстиқ ва китоб қўядиган тахтадан бошқа нарса йўқ эди.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу ёшлик чоғларидан тариқат йўлини тутдилар. У кишининг ўз оиласида кўрган бойлик таъсирини кетказиш учун Шоҳ Нақшбанд ҳазратлари олма сотишга амр қилдилар. Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу дастлаб ўзларини танимайдиган маҳаллаларда олма сотиб юрдилар. Сўнгра Шоҳ Нақшбанд ҳазратлари у

кишига ўз ака-укаларининг дўконлари олдида олма сотишни амр этдилар. Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу ака-укалари бу ишни оғир олишларини ўйлаб, бир оз хижолат тортдилар. Аммо ҳазрат маҳкам туриб олдилар.

Алоуддин бир идишга олма солиб, акалари савдо қиладиган чорсуга бордилар. Акалари бу ҳолни кўриб, қаттиқ ва оғир гапларни айтишди ва унинг идишини олиб, улоқтиришди. Шунда у киши:

«Менинг устозим менга: «Олма сот», дедилар. Мен олма сотаман! Қаерда десалар, ўша ерда сотаман! Дўконларингиз олдида бақириб-бақириб сотаман! Нима қилсангиз, қилаверинг!» дедилар ва ҳазратнинг даргоҳларига равона бўлдилар.

Шоҳ Нақшбанд ҳазратлари унинг нафси синиқ бўлганини кўриб:

«Ўғлим Алоуддин! Энди олма сотиш иши тамом бўлди. Акаларингнинг нафси қавариб, сенинг нафсинг эзилганини кўрдим. Бундан буён суҳбатларда давомли равишда иштирок қил. Илми ва фазлни тамомла. Аллоҳ таолонинг Ўзи сенга ёрдамчи бўлсин», дедилар.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу ҳам мадрасада таълим олар, ҳам суҳбатларда иштирок этарди. Кундан-кунга унинг ҳоли яхшиланиб борар, Шоҳ Нақшбанд ҳазратлари доимий равишда унинг ҳолидан хабар олиб турар эдилар. Бир куни у зот мадрасага ташриф буюриб, эски бўйра устида дарс тайёрлаб ўтирган шогирдларини излаб топдилар ва:

«Ўғлим Алоуддин! Менинг бўйига етган бир қизим бор. Агар қабул этсанг, ўша қизимни сенга никоҳлаб қўйсак», дедилар.

«Хожам, бу қулингиз учун буюк лутф ва саодатдир. Аммо уй ва тирикчилик учун бирор нарсам йўқ», деди.

«Ташвиш қилма, Аллоҳнинг хазинаси мўл ва ризқ азалдан тақсим қилинмиш. Қизим сенга муносибдир. Кел, уйга борайлик, сизларнинг ақди никоҳингизни қилайлик», дедилар.

Ушбу никоҳдан хожа Ҳасан Аттор, хожа Шиҳобуддин, хожа Муборак ва хожа Алоуддинлар дунёга келишди. Уларнинг ҳар бирлари улуғ хожалар бўлиб етишдилар.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу Шоҳ Нақшбанд раҳматуллоҳи алайҳига куёв бўлганларидан кейин у кишига янада яқин бўлдилар ва яна

ҳам кўпроқ сабоқ олишни йўлга қўйиб, катта саодатга эришдилар.

У киши ўз устозлари ва қайноталари Шоҳ Нақшбанд раҳматуллоҳи алайҳининг барча ишларини тартибга солиб, халифалари бўлиб, шухрат қозондилар. У киши ҳижрий 802 санада, Ражаб ойида вафот этдилар.

Хожа Алоуддин Аттор қуддиса сирруҳу силсила омонатини хожа Муҳаммад Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларидан олганлар.

“Тасаввуф ҳақида тасаввур” китобидан